

СПИСЪК С ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Примерни казуси. Екологична оценка (ЕО) на Оперативната програма за регионално развитие на Румъния за 2007-2013г¹.

1. Произход

Процесът на планиране на оперативните програми на Румъния започва през 2005 г., след като Румънската национална стратегическа референтна рамка (РНСРР) е финализирана. Регионалната оперативна програма на Румъния за периода 2007-2013 г. (РОП) е разработена от Министерството на Европейската интеграция на Румъния (от управляващите органи). Тя се придържа към тематичния приоритет определен от Националната стратегическа референтна рамка, целяща „насърчаване на балансираното териториално развитие”. РОП определя целите, приоритетните оси и ключовите сфери за намеса, в рамките на които ще бъде възможно да се представят проектните заявления за съфинансиране от Кохезионния фонд на ЕС. РОП има стандартна структура с ключови елементи: анализ на настоящата ситуация; SWOT (силни и слаби страни, възможности и заплахи) анализи; стратегия; финансов план и изпълнение (което включва оценка и мониторинг).

ЕО на ОП в Румъния са осъществявани като част от проекта „Ех-ante оценяване”, което сам по себе си е процес целящ да предостави преценка и препоръки от независими експерти и да подобри и засили заключителното качество на разработвания стратегически документ. Експертите които са работили по ех-ante оценяването са се фокусирали върху икономическото и социалното оправдаване на ОП, тяхната съгласуваност/последователност, ефективност, административна и финансова осъществимост, докато ЕО е била концентрирана изключително върху екологичните въпроси. Това подкрепя извода, че интегрираното оценяване за устойчивост е било осъществено нито с помощта на използваната методология, нито от координирането на дейности от експертните екипи на ех-ante и ЕО.

Проектът „Ех-ante оценяване”, включващ ЕО (като част от него), официално продължи до средата на 2007 г., но поради крайния срок за предоставяне на ОП с приложимите ЕО документи на ЕС за одобрение в началото на 2007 г., разполагаемата навременност за ЕО завърши през месец януари 2007 г. с представяне на окончателните екологични доклади на органите по околна среда за одобрение. Процесът на оценяване, включващ задължителната фаза за консултиране, от 45 календарни дни се проточи общо 5.5 месеца. Разполагаемото време за оценка преди процеса на консултиране бе 3.5 месеца.

Анализът за разработването на РОП установи, че процесът който е започнал след 1990 г. е причинил нарастващите икономически и социални неравенства сред регионите на Румъния, като несъответствието между най-силно развития регион (Букурещ – Илфов) и най-слабо развития (Североизточния), от гледна точка на БВП/ глава от населението, е почти три пъти. В същото време се наблюдаваха нарастващи неравенства между регионите разположени в западната част на страната (Северозападен, Централен, Западен) като по-силно развити и източната част (Североизточен, Югоизточен, Южен и Югозападен) като по-слабо развити. Изпълнението на РОП се състоеше в подкрепата на изоставащите региони, стимулираща използването на специфични регионални ресурси, не изцяло експлоатирани преди, за да се ускори икономическия растеж на по-слабо развитите региони.

¹ Случаят се позовава на два основни документа: доклада ЕО за Регионалната оперативна програма за периода 2007-2013 г., изготвен от Регионалния център по околна среда за КЕЕ и офиса им в Румъния (www.rocromania.ro/) и съвещателен документ от Austra Jurkeviciute – ЕО за оперативните програми на структурните фондове за периода 2007-2013 г. в Румъния за Easy-Eco конференцията във Виена, март 2008 г. Допълнителни коментари и разяснения са предоставени лично от Mrs.Jurkeviciute.

РОП целеше мерките да бъдат изпълнявани от регионалните власти и органите които са установени с цел да се прилагат мерките, планирани от РОП. Въпреки, че беше взето решение за разработването на отделна ОП за регионалното развитие, съществуваша няколко дейности които в противен случай биха могли да бъдат осъществени в обсега на ОП за околна среда (такива като управление на отпадъците и водите) или транспортната ОП (регионална транспортна инфраструктура).

2. Навременност

1. Разработването на РОП

Управляващите органи започнаха да разработват ОП през 2005 г., като първите чернови на документите се появиха в края на 2005 г. и началото на 2006 г. Въпреки това, едва през месец август 2006 г. експертите получиха официалните чернови на ОП за тяхното оценяване и разрешение за действие.

2. „Scoping” среща на ЕО - септември 2006 г.

Съдържанието и обхвата на оценяването беше определено по време на “scoping” срещата с работните групи, установени за целите на ЕО от управляващите органи. Консултациите с властите по тези въпроси бе наречено „scoping meeting”, но това не означаваше, че екипът ЕО се появи там неподготвен. Екипът представи рамката за ЕО/ обхвата и я обсъди на срещата.

3. Процесът на оценяване – септември 2006 г. - януари 2007 г.

Още със стартирането на проекта бе достъпна работна версия на РОП от месец **април 2006 г.** за екипа на ЕО и след това процесът продължи паралелно с измененията, представени на РОП от управляващите органи поради последващото оценяване, консултации с акционерите и препоръките по ex-ante оценяването.

През ноември управляващите органи предоставиха втората чернова версия на доклада, която съдържаше някои модификации. Екологичният доклад рефлектира върху последната чернова на РОП. Априлската версия беше основният обект на оценяване и след това ЕО експертите разгледаха представените през ноември изменения, като по този начин направиха двойна проверка на формулирането на целите, ключовите сфери на намеса и някои други въпроси. Въпреки това новата версия не съдържаше много изменения. Тя беше завършена на **16 ноември**.

Консултации - ноември 2006 г. – януари 2007 г.

РОП и проектния екологичен доклад бяха достъпни за публични консултации в края на **ноември 2006 г.** Отворените консултации със засегнатите акционери и обществото продължиха 45 дена по изискванията на националния закон. Заключителното публично разискване бе проведено на **18 януари 2007 г.**

4. Заключителна версия на екологичния доклад – януари 2007 г.

Базирано на искането на Министерството на финансите, желаещо да затвърди факта, че ЕО разглежда алтернативни опции, друга версия/ чернова на РОП бе предоставена на екипа на ЕО на **19 януари 2007 г.** Консултативната задача на екипа на ЕО бе завършена. Те предоставиха резюме на обществените коментари на Министерството на финансите и Министерството на регионалното развитие. Министерството на околната среда трябваше да публикува изявлението относно интеграцията на публичните коментари в програмата.

3. Какво направи екипът на ЕО?

Според директивата на ЕО, ЕО означава „разработването на екологичен доклад, провеждането на консултации, съобразяването с екологичния доклад и резултатите от консултациите в процеса на взимането на решения и предоставянето на информация свързана с решението съгласно чл. 4 – 9.” (чл. 2 (б)). В този случай разпределението на отговорностите беше:

- разработването на екологичния доклад бе уговорено/свързано с международен консорциум от компании;
- ЕО консултациите бяха ръководени от консорциума със съдействието на националните управляващи органи
- съобразяването с екологичния доклад и резултатите от консултациите бе извършено от управляващите органи и
- националните органи по околна среда публикуваха решението за приемането на екологичния доклад и информираха обществото, как екологичния доклад и консултативните резултати са били взети под внимание.

4. Методология

Обхват на проучване

Референтната рамка за ръководенето на ЕО е била наборът от съответните екологични цели, одобрени по време на „scoping” срещата, спомената по-горе. Целите са били определени след анализирането на съществуващите национални и международни стратегически документи (стратегии, планове и програми) и настоящото положение на екологичните въпроси, свързани с околната среда и фокуса на РОП. Заключителният набор от екологични цели е включвал също така и свързани с това въпроси относно човешкото здравословно състояние и специфични въпроси, отнасящи се към околната среда и опазването на биоразнообразието (в рамките на Натура 2000).

„Ръководството ЕО за Кохезионната политика 2007 – 2013 г.” (ЗППР, 2006 г.) предостави информация, източници и процедурно упътване за изпълняването на ЕО за програмните документи на Кохезионната политика. Ръководството препоръча основните седем стъпки за процеса на ЕО.

Първа стъпка: Определяне на обхвата на ЕО (scoping)

Стъпката включваше установяването и затвърждаването на:

- ключови екологични въпроси за програмните документи, основани на въпросите, засегнати от ОП и базирани на сбора от цели за постигане от правителството
- съответстващи екологични цели за всеки установен екологичен въпрос
- фокусирани въпроси или индикатори за ръководене на оценяването

Тази стъпка установи основната сигурност на екипа ангажиран с програмирането и органите на околната среда, че ЕО ще се фокусира върху ключовите въпроси по време на оценяването.

Втора стъпка: Оценяване на екологичния контекст

Тази стъпка включва формулирането на:

- минали тенденции за всеки ръководен въпрос или индикатор;
- бъдещо развитие за тези тенденции, ако програмният документ не е изпълнен (т.е. като се има предвид ОП в процеса на разработване и всякакви други бъдещи развития);

Тази стъпка може да бъде осъществена чрез анализирането на контекста на развитие – изследвайки бъдещи заплахи/ ограничения и възможности от гледна точка на околната

среда. В случая на оценяването в Румъния тенденции са описани след като ситуацията за произход е била установена и основните проблематики и ръководни въпроси са били посочени като такива.

Трета стъпка: Оценяване на целите на развитие и приоритетите на програмния документ

Първата стъпка по оценяването позволи да се установят ключовите противоречия и синергии със съответстващите екологични проблематики и цели. Като резултат от стъпката, бяха изработени препоръки за нагаждане/ приспособяване на предложената ориентация на програмния документ и предложения за развитието на приемливи мерки/ действия.

Четвърта стъпка: Оценяване на предложените мерки/ действия

Стъпката включва формулирането на:

- позитивни и негативни ефекти на съответните екологични проблематики и цели
- естество на обяснените въздействия (директно, индиректно, продължителност, обратимост, трансграничен характер и др.)

Значимите резултати от набора са препоръките за приспособяването на мерките/ действията и предложения за критериите на подбор или предварителни инструкции за ОВОС относно специфични дейности.

Дейностите в РОП са планирани в рамките на Приоритетните оси и са наречени Ключови зони за намеса (КЗН). Резултатите от оценяването са обобщени за всяка КЗН и преформулиране, ако някои от тях са били предоставени в края на оценъчните таблици.

Пета стъпка: Оценяване на кумулативните въздействия на цялостния програмен документ

Тази стъпка включва формулирането на кумулативни въздействия на всички мерки относно специфичен екологичен въпрос или цел и разглежда очакваните бъдещи основни тенденции по всеки въпрос, както е установено в стъпка Втора. Резултатът от стъпката бяха заключителните предложения за мерките за смекчаване и усиляване. Оценките за всяка индивидуална КЗН са обобщени и сортирани, основавайки се на ефектите върху съответните екологични цели. Както позитивните, така и негативните кумулативни ефекти са резюмирани, но само значимите от тях са изтъкнати и са предложени мерки за смекчаване.

Шеста стъпка: Оценяване на предложената система за ръководство на изпълнението

Тази стъпка включва формулирането на екологичните критерии за подбор, диаграми с екологичните резултати (предварителни или официални) за дейности които ще изискват финансиране и ролята на органите на околната среда по време на изпълнението на програмния документ.

Екологичното оценяване на проектните предложения е представено на два етапа: - 1) Предпроектно екологично оценяване по време на разработването на проекта, и 2) официално екологично оценяване в рамките на официалните подборни процедури.

В начален стадий проектните кандидати са получили възможността да предприемат екологично оценяване по време на разработването на техните проектни предложения. Това трябваше да им позволи да изменят проекта така, че той да получи възможно най-доброто оценяване, ще се касае до неговите въздействия върху околната среда.

Официалното екологично оценяване на проектни предложения трябва да бъде осъществявано като интегрирана част от подборните процедури, касаещи отпускането на субсидираща подкрепа. Формите на екологично оценяване трябва да бъдат представени от проектния кандидат с проектното предложение и преразгледано – в рамките на вЕОбхватно

оценяване от специалистите по околна среда в Комисията по оценяване (теоретически представител на екологичните власти). Това преразглеждане ще анализира качеството на предоставената екологична оценка и може да предложи изменения в проекта и/ или условията за неговото изпълнение. Основавайки се на този преглед, комисията за подбор ще определи, измежду други неща, задължителни условия за отпуснатите средства.

Седма стъпка: Оценяване на предложената мониторингова система

Стъпката включва това, дали оценката се фокусира върху ключовите екологични въпроси, дали е реалистична и лесна за използване и дали данните от таблиците с екологичните резултати и официалния мониторинг могат да бъдат използвани.

Екологичният мониторинг трябва да измерва действителното въздействие на програмните документи върху съответните екологични въпроси и цели. Списък с индикатори е предоставен за всяка екологична цел. Екологичните индикатори трябва да бъдат интегрирани в цялостната мониторингова система на изпълнението.

5. Консултации

Екологичният доклад е консултиран с управляващите органи. Консултации с други засегнати органи (министерства и агенции) са осъществени с помощта на **Работните групи** (РГ), създадени за целите на ЕО. Целта на РГ е да надзирава качеството на ЕО и да предоставя сътрудничество в процеса на екологично оценяване. Организиран са два семинара с РГ по време на ЕО: „scoring” среща и консултантска среща. Поканените органи в РБ са били определени заедно с Министерството на околната среда и управлението на водите. Представени бяха само академичните и правителствените органи. Екипът на ЕО въведе електронна страница в обсега на управляващите органи, където са публикувани работните документи на ЕО и друга свързана с това информация (www.mie.ro). Посетителите на сайта са имали възможността да коментират черновите документи на ЕО в процес на разработване и регистрирайки се, да вземат участие в публични дебати, проведени през януари 2007 г.

РЕЦ (Регионалният екологичен център) е създал електронна страница за „ex-ante оценяването” на своя сайт (www.recromania.ro), която съдържа документите разработени по време на ЕО на РОП. Публичният дебат е бил организиран след официалното представяне на РОП, включително този екологичен доклад за органите на ЕО (Министерството на околната среда и водите) и отворения период за консултации от 45 дни с други засегнати акционери и обществото, както се изисква от националния закон.

Коментарите и предложенията, повдигнати по време на консултантския период и публичния дебат, са взети предвид в заключителната версия на екологичния доклад и РОП. Екипът на ЕО е трябвало да отговори на всеки коментар в таблицата и, разбира се, под формата на коментари да го помести в екологичния доклад.

(РЕЦ за КЕЕ на Румъния 2007 г.)

6. Резултати

Екипът на ЕО е използвал набор от съответстващи екологични цели за оценяването на отделни части и предложения на РОП за да подчертае връзката с целите на устойчивото развитие, определени от Стратегията на устойчиво развитие на ЕС (Гьотеборг 2001 г. и подновената в Брюксел 2006 г.) и Стратегията за устойчиво развитие на Румъния (1999 г.). Допълнително той предлага да засили препоръките, направени за нуждата да се подкрепя публичния транспорт, като една от предпоставките за устойчиво развитие на транспорта. Екипът на ЕО предлага да се внесат поправки в РОП относно въздействието на туризма върху околната среда и културното наследство и да се позове на действията, предприети от

страната за да се осигури устойчиво развитие на туризма, да се затвърди и разшири анализа на екологичната ситуация като цяло и както се отнася до всеки регион, подкрепян от РОП; да прибави SWOT анализа относно екологичните въпроси; да допълни и измени общите и специфичните цели за да се благоприятства устойчивото развитие; да модифицира формулирането на някои от ключовите зони за въздействие с цел да се засили потенциални прогрес в посока устойчиво развитие на предвижданите действия.

По време на оценяването е определено, че осъществяването на целите и приоритетните оси на РОП ще има някои значими екологични ефекти върху околната среда. Възможно е някои съществени негативни ефекти да заемат място в приоритетните оси 1 и 3.

Докладът препоръчва следните изменения на Ключовите зони за намеса (КЗН), маркирани в червено:

КЗН 3.1: Развитие на **устойчиви** структури, подкрепящи бизнеса.

КЗН3.2:Рехабилитация на индустриалните зони и **възстановяване на общественополезната инфраструктура в урбанизираните територии.**

КЗН 5.2: Развитие на **устойчива** бизнес среда.

За останалите 11 КЗН не са предложени промени.

Друг важен резултат от оценяването е предложението за мониторинг на екологичните ефекти при изпълнението на РОП и предложението за екологична система за подбор, която ще спомогне оценяването на екологичните постижения на проектите, предложени за финансиране в рамките на РОП. Направено е предложение мониторинга на екологичните ефекти на програмата да може да бъде ръководен от набор от екологични индикатори (съгласуван с националните индикатори за екологичен мониторинг, както и със сбора от индикатори на ОВОС). Въвеждането на екологичните критерии и индикаторите за мониторинг в общата системата за изпълнение и мониторинг на РОП ще позволи фокусирането на финансовата подкрепа на фондовете на ЕС към тези дейности.

Освен това, е предложено мониторинговата система да се свърже със системата за оценяване и подбор на проекти, използвайки екологични критерии, а резултатите от мониторинга трябва редовно (поне веднъж годишно) да бъдат публикувани. Мониторинга трябва да бъде подсигурен с достатъчен капацитет от персонал и професионалисти в сфера на околната среда в рамките на и при въвеждането на Министерството на околната среда и управлението на водите в дискусиите относно цялостната система за мониторинг и особено начина на включването на екологичните въпроси в цялостната система преди тя да бъде стартирана.

Ключовите мерки за смекчаване, препоръчани за изпълнението на РОП, са свързани с това, че проектите трябва да бъдат прегледани внимателно относно ОВОС и относно това, дали ОВОС е проведена. Специално внимание трябва да се отдаде на смекчаването на възможни негативни въздействия върху Натура 2000, раздробяването на естествената среда и развитието на зелените зони. Всички проекти за развитието на туризма трябва да преминат ОВОС за да е възможно въвеждането на алтернативни решения за всяко вредно за околната среда въздействие (като например при развитието на "Carpathian Super-ski"). Препоръчително е да се въведе екологична система за подбор (критерии) в цялостната система за подбор на проекти, както и индикаторите за екологичен мониторинг, предложени в доклада.

По време на проектния подбор е препоръчано да се отдаде предимство на развития, които насърчават и реализират най-добрите налични технологии (ННТ) и инвестиции в бивши

индустриални зони в сравнение със зелените площи; това спомага за минимизирането и съкращаването на енергийната производителност и търсенето на енергия и повторното използване на отпадъците. Проектът трябва директно да се занимава с публичния транспорт, но също и с помощта на други мерки на РОП и да цели производство и заместване на горивата основани на полезни изкопаеми с био-горива, да насърчава енергийната ефективност, услугите на околната среда в сферата на туризма, но също така и туристически дейности, като еко-туризъм, селски туризъм и др.; да има „зелен” подход към естествената среда и еко-системите, като например рехабилитация на някогашните индустриални зони или залесяване и развитие на зелени територии/ зони.

7. Трудности (затруднения):

„Класическите” затруднения, изникващи в процеса, са закъснялото стартиране на оценяването, липсата на време и недостатъчното публично участие.

Всички оперативни програми (ОП) на Структурните фондове в по-голяма си част са основани на целите, одобрени от Националната стратегическа референтна рамка (НСРР), която не се подлага на процедурата ЕО. Това представляваше пречка за процеса на ЕО, тъй като по-голямата част от препоръките и предложенията за подобряването на целите на ОП, от гледна точка на (устойчивата) околната среда, са били отхвърлени, като се доказва, че тези цели вече са били одобрени в предела на НСРР и затова не могат да бъдат променени.

Заглавие на проекта

Въздействие на проекта върху съответните екологични цели за РОП

Съответстващи екологични цели на РОП

1 0 -1

**Кратко
пояснение за
машаба и
характера на
въздействието**

Поддържане и подобряване качеството на заобикалящия атмосферен въздух в границите, определени от законните норми
 Минимизиране на въздействията върху качеството на атмосферния въздух на селско и градско равнище
 Ограничаване замърсяването на водите от точкови и дифузни източници на замърсяване
 Ограничаване на точкови и дифузни замърсявания на почвата и подпомагане опазването на почвите от водна и ветрова ерозия
 Намаляване на емисии причиняващи климатични промени
 Опазване и подобряване на условията и функциите на сухоземните и водните еко-системи срещу антропогенно унищожаване, хабитатно раздробяване и обезлесяване
 Запазване на естественото разнообразие на фауна, флора и хабитати в защитените територии и потенциалните зони на Натура 2000

Благоприятстване подобряването на човешкото здравословно състояние чрез изпълнението на мерките насочени към предотвратяване на замърсяването и смекчаването на стари вредни въздействия (напр. пестициди, бивши индустриални зони, минни отпадъци и др.)

Опазване и подобряване условията за отстраняване на вредните прояви на транспорта, особено шума и вибрациите

Засилване опазването на популациите от рискове, свързани с природните бедствия и индустриални произшествия

Ограничаване използването на изчерпаеми природни ресурси

Съкращаване отделянето на отпадъци, увеличаване и подпомагане рециклирането на отпадъци

Осигуряване на защита за естествените и култивираните територии чрез възобновяване на бивши индустриални зони и защита на естествените хабитати от раздробяване в следствие на прокараните транспортни коридори

Запазване, защита и рехабилитация на румънската крайбрежна зона на Черно море, осигурявайки опазване на природното (вкл. сухоземни и водни еко-системи) и културното наследство за да се постигне устойчивото развитие на региона

Подобряване енергийната ефективност и потребление на енергийни източници

Насърчаване производството на енергия от възобновими източници

Подобряване екологично-отговорното поведение на обществото чрез участие в разрешаването на екологичните въпроси/ проблеми

Support of environmentally friendly

Подпомагане щадящия околната среда транспорт и спомагане за развитието и използване на обществен транспорт

Promote tourism that would ensure high degree of environment

Насърчаване на туризма, който предпазва до голяма степен околната среда

Общо

Приложение 2. Минимално съдържание на доклада ЕО (Директивата ЕО, Анекс 1)

- (a) схематично изложение на съдържанието, основните цели и плана или програмата и връзката с други планове и програми;
- (b) съответстващите аспекти на настоящето състояние на околната среда и възможното оценяване поради това без изпълнението на плана или програмата;
- (c) екологичните характеристики на областите които вероятно могат да бъдат значително засегнати;
- (d) съществуващи екологични проблеми, които са свързани с плана или програмата, включително и по-специално тези, отнасящи се до зони от особено екологично значение, като например територии оформени съобразно Директивата 79/409/ЕЕС и 92/43/ЕЕС;
- (e) целите за опазване на околната среда, установени на международно равнище, това на Европейската общност или на ниво страна – членка, които са свързани с плана или програмата и начина по който тези цели или други екологични съображения са били взети предвид по време на разработването;
- (f) възможните съществени въздействия върху околната среда, включително относно въпроси като биоразнообразие, население, човешкото здраве, фауна, флора, почви, води, атмосферен въздух, климатични фактори, материални предимства, културно наследство (вкл. архитектурно и археологично наследство), естествена среда и взаимовръзката между посочените фактори;
- (g) мерките предвидени да предотвратят, съкратят или, до колкото е възможно, да компенсират възможни съществени вредни въздействия върху околната среда при изпълнението на плана или програмата;
- (h) схематично изложение на причините за подбора на алтернативи и описание на това, как оценяването е било проведено, включително и затруднения (такива като технически недостиг или липса на know-how), които са възникнали при събирането на изискваната информация;
- (i) описание на предвижданите мерки касаещи миниторинга, съгласно чл. 10;
- (j) не-техническо резюме на информацията, предоставена в по-горните подразделения.

Приложение 3. Матрица за оценка: преценка на планове за развитие за нуждата от Оценка за съответствие

Проучвателна фаза (комбинирана със ЕО)

Първа стъпка Определяне на географския обхват на плана

Втора стъпка Определяне на всички европейски територии, които могат да бъдат засегнати. Това може да изисква разглеждане на териториите извън границите на плановата зона, включвайки както морски, така и сухоземни територии. Ако съществува съмнение, че някоя европейска територия може да бъде засегната, трябва да се усвои предпазлив подход и съответната територия трябва да бъде включена в оценяването. ШПН (Шотландско природно наследство) може да даде съвет.

Трета стъпка Разглеждане на окачествяващите интереси и консервационни цели за всяка европейска територия, която може да бъде засегната, в контекста на стремежите и целите на плана. Да се има предвид, че засегнатата местност трябва да бъде извън границите на плановата зона. ШПН може да даде съвет.

Четвърта стъпка Обмисляне на смисъла на стремежите, целите, предложенията и политиките в обсега на плана и предвижданите промени, касаещи засегнатата територия при неговото изпълнение. Преценяване на вероятната степен, продължителност, местоположение и обхват на въздействията на тези промени, до колкото те могат да бъдат разумно предвидени на този етап. Трябва да се има предвид, че засегнатата територия може да се разпростира извън границите на плановата зона.

Пета стъпка Определяне на елементите на плана, които могат да окажат съществено въздействие върху даден интерес/ особеност на някоя от европейските територии или в комбинация с други проекти или планове, директно или индиректно. Европейската територия или територии, които могат да бъдат засегнати, трябва да бъдат изрично посочени в тестовите. Оценката може да бъде приложена като указателна или ограничаваща част от нормалния процес на ЕО или в отделна процедура.

Шеста стъпка Ако плановите органи установят, че не се очаква планът да има значим ефект върху европейските територии, той може да премине към одобряване, или в случай на структурни планове, към представяне на Шотландското министерство за одобрение без да се изисква съответстващо оценяване. Трябва да се съхранява официален писмен документ на оценяването и аргументите относно последното решение, осигурявайки използването на терминологията на Директивата за хабитатите.

Седма стъпка За всеки вероятен значим ефект, трябва да се обсъди (консултирайки се с ШПН или друго отговорно тяло), дали друга опция или алтернативен подход в плана, включително и тези които преди може да са били отхвърлени, могат да избегнат такъв ефект върху международната територия и в същото време да постигнат стремежите и целите на плана. Ако такива модификации отстраняват вероятността за значим ефект върху европейска територия, планът може да бъде подложен на оценяване или представяне на Шотландските министри за одобрение. Трябва да се съхранява официален писмен документ относно направените изменения, тяхното оценяване и аргументите за взетото решение.

Съответстваща фаза на оценяване (специфична за СО)

Осма стъпка: В случай, че значим ефект върху европейска територия остава вероятен, се изисква провеждането на съответстващо оценяване. Трябва да се съгласуват методите и обхвата на СО с ШПН и други засегнати акционери (като ЕЗПЕ; ПУС).

Девета стъпка: За всеки вероятен ефект, самостоятелно или в комбинация, се предприема СО на намесите за съответната територия, като се имат предвид нейните консервационни

цели, използвайки най-добрата налична информация, научни методи и техническо know-how (наредба 48 (1)). Плановите органи трябва да се сдобиват с допълнителна информация, която може да се намери на този етап, да информира оценяването (наредба 48 (2)). Оценяването трябва да бъде до колкото е възможно изпълнимо, бъдейки пропорционално на йерархичното ниво и детайлите на плана.

Десета стъпка След официална консултация с ШПН (наредба 48(3)) и други акционери които имат информация или познания за да съдействат на СО (наредба 48(4)), плановите органи трябва да определят възможните въздействия върху европейски територии, действия с които те могат да бъдат избегнати или смекчени, или ограничения които ще позволят тяхното предприемане. Плановите органи трябва да се уверят, че планът няма да въздейства вредно върху цялостността на дадена международна територия (наредба 48(5)). Заедно с това трябва да се установи връзката с начина по-който те ще бъдат предложени и осъществени и да се обмислят възможни ограничения или изменения, на които планът може да бъде подложен за да се постигне това (наредба 48 (6)).

Единадесета стъпка Ако *може* да се установи, че планът няма да въздейства вредно върху интегритета на дадена европейска територия, със или без ограничения или изменения, които се отнасят до идентифицирани потенциални ефекти, той може да бъде подложен на одобрение. При одобряването на план от по-високо равнище, който ще е предмет на по-нататъшно детайлизирано оценяване, е важно условията и ограниченията при одобряването на план от по-високо равнище да осигурят това, че по-нататъшното оценяване ще е задължено да установи със сигурност, че цялостността на дадена европейска територия няма да бъде неблагоприятно засегната. Трябва изрично да се посочи в плана, че всеки последващ план или проект ще бъде съобразен с предишния план при подобни обстоятелства.

Дванадесета стъпка Ако не може да се установи със сигурност, че планът няма да въздейства вредно върху интегритета на дадена европейска територия, плановите органи могат да продължат с него, само ако той отговаря на необходимите тестове за наложителни причини от първостепенен обществен интерес, при отсъствието на алтернативи и наличието на съответни компенсиращи мерки (наредба 49). Това трябва да бъде съгласувано с Шотландските министри. Може да се изисква допълнителна консултация с Европейската комисия.

Източник: Съвет на Уелс за селските области, Природата на Англия, Агенция за Околна среда, Кралско дружество за опазване на птиците. 2004. Стратегическа Екологична Оценка и Биоразнообразие: Наръчник за практикуващи (<http://www.environment-agency.gov.uk>)

Приложение 4. Казус «Оценка за съвместимост с екологичната мрежа Натура 2000 на Плана за управление на отпадъците на графство Съри (Великобритания)

Тези извадки са взети от доклада *Оценка за съвместимост на Плана за управление на отпадъците на град Съри*. Черновата на Плана на графство Съри за управление на отпадъците (нататък представен като „Планът“) съдържа политики и предложения за изграждането на съоръжения за управление на отпадъците за периода до 2016 г. Планът предоставя стабилна планова рамка за устойчиво управление на отпадъците и за реконструкцията на нови съоръжения в Съри. Планът не определя, кои технологии за управлението на отпадъците трябва да бъдат използвани и не съществуват специфични или подробни предложения за развитие на териториите. Докладът по оценката за съвместимост

представя заключенията на СО на плана относно посочените европейски територии, значими за консервирането на природата.

Всички територии на Натура 2000 първоначално са били идентифицирани от Графството Съри, но тези които няма да бъдат засегнати от плана са изключени по време на проучвателния процес (виж фиг. 1). В последователните стъпки останалите територии са разгледани по-нататък и оценени спрямо Директивата за хабитатите. Териториите по Натура 2000 и Рамсарска конвенцияската конвенция, които са потенциално засегнати от разпределението на териториите за управлението на отпадъците в Съри са представени в таблицата по-долу.

Оценяването определя следните потенциални източници на въздействие върху интегритета на територии, които могат да възникнат от изграждането или функционирането на съоръженията предложени в плана:

- изземване на земя;
- газообразни емисии от пътния трафик и емисии от комини (включително прах);
- шум от пътния трафик и функционирането на фабриките
- оттичане на води;
- пестициди
- смет; и
- човешко присъствие.

Потенциалните въздействия от заобикалящи предприятия също са били разгледани в Доклада за оценка за съвместимост и са резюмирани както следва:

„Счита се, че основният потенциал за въздействие ще се прояви като резултат от атмосферните емисии от термично функциониращите съоръжения. От оценяването, основано на голямо и хипотетично изгарящо съоръжение, е станало ясно, че не може да се направи заключение за отсъствието на вредни въздействия върху интегритета на териториите на Натура 2000 и Рамсарска конвенция от изчислените емисии от такива предприятия, като тези разположени в Heather Farm, Martyrs Lane и Wisley. Като последствие от това, е препоръчително тези територии да бъдат отстранени от предоставения чернови план за отпадъците на Съри за развитието на съоръжения за термично манипулиране.

Също така, оценката стига до заключение, че като резултат от развитието, предположените емисии от трафика от всички свързани с отпадъците предприятия няма да окажат отрицателен ефект върху интегритета на териториите на Натура 2000 и Рамсарска конвенцияската конвенция.

Що се касае до емисиите от прах, предложените предприятия могат да бъдат заобиколени от сгради, които ще удържат емисиите, така че те да могат да бъдат „смекчени” още от самия източник. Като допълнение към това, чрез използването на стандартни оперативни мерки, включвайки техники за потискането на прахта, е направо заключението, че вредни въздействия върху интегритета на териториите на Натура 2000 и Рамсарска конвенция няма да възникнат от прахта, произвеждана от предприятията на териториите на Heather Farm, Wisley или Oak Leaf Farm.

Болшинството от разработените територии са разположени близо до главни пътища и нарастването на трафика от направените предложения ще е незначително. Отрицателни ефекти върху интегритета на териториите по Натура 2000 и Рамсарската конвенция от причинения от трафика шум не са предвидени да възникнат. В Heather Farm не се очаква биологичните видове, пораждащи интерес, да бъдат представени в зони тясно засегнати от нарастването на шума.

При разглеждането на въздействията от изземването на земя, оттичането на води, пестициди и хищници, смет и човешко безпокойство от свързани с отпадъците предприятия е стигнато до извода, че няма да има отрицателни ефекти върху интегритета на териториите на Натура 2000 и Рамсарска конвенция.”

Приложение 5. Основни теми за устойчивото регионално развитие по проект „Региони за икономическа промяна”

Тема 1: Превръщането на Европа и нейните региони в по-атрактивно място за инвестиране и работа

Идея	МЕРКИ КОИТО ТРЯБВА ДА БЪДАТ ПОДКРЕПЯНИ ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС В ОПЕРАТИВНИТЕ ПРОГРАМИ
Подобряване на качеството на атмосферния въздух	<p>1) Технологии за пречистване и системи за управление на околната среда, намаляващи емисиите от атмосферни замърсители:</p> <ul style="list-style-type: none"> • нехомогенизирани вещества, NO₂ and CO от транспорта и индустрията; популяризиране на алтернативни горива; • Други атмосферни замърсители (такива като SO₂, озон, тежки метали, въглеродороди и летливи органични съединения. <p>2) Интегрирани планове и стратегии за качеството на въздуха</p> <ul style="list-style-type: none"> • Интегрирани подходи на локално/ регионално ниво за различни източници на замърсяване
Преминаването към ниско-въглеродна икономика	<p>1) Отопление и охлаждане на малки и средни предприятия и обществени сгради</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобрена енергийна ефективност: еко-нововъведения, екологични технологии и система за управление намаляващи парниковите емисии, съпроизвеждане, квартално отопление • Възобновима енергия: повишено производство и използване на възобновими енергийни източници (слънчеви, биомаса, изгаряне на отпадъци) <p>2) Интегрирана енергийна ефективност и планове и стратегия за възобновима енергия</p> <ul style="list-style-type: none"> • Интегрирани подходи на локално/ регионално ниво, основани на енергийна ефективност и използването на ВЕИ, например: <ul style="list-style-type: none"> ✓ В урбанизирани територии (съпроизвеждане, квартално отопление) ✓ В селски територии (малки електроцентрали използващи биомаса – продукти и отпадъци от лесовъдството) • Отстраняване на стесненията на трансгранична инфраструктура може също така да бъде включена в тези подходи
Енергийно ефективни жилищни комплекси	<p>1) Технически и не-технически бариери и иновативни решения за подобряването на енергийната ефективност на съществуващите жилищни сгради</p> <ul style="list-style-type: none"> • Най-добрите практики на диагностични методи (енергийна характеристика на сградите, удостоверяване, проверка на енергийната ефективност ...); • Решения които трябва да бъдат оценени по критерии (като например рентабилност, приходи от енергийната ефективност, допринасяне за устойчивото развитие, местно одобрение и др.); • “Пасивни къщи” или “климатични къщи” ; • Подобряване на уменията на снабдителите на услуги; • Разработване на критерии за мониторинг на резултатите и тяхното приложение. <p>2) Подобряване на информираността на крайните потребители, собствениците на къщи, местните власти чрез обучения</p> <ul style="list-style-type: none"> • Перманентни структури за разпространяването на информация и подсилването на индивидуалните умения; • Начини за насърчаването на индивидуалните собственици да подобряват енергийната характеристика на техните жилищни комплекси;

	<ul style="list-style-type: none"> • Развитие или подобряване на координацията между акционерите – местните власт, жилищните собственици/ сдружения, банковия сектор; • Размяна и ерудиция от най-добрите практики в Европа; • Намаляване на административните пречки. <p>3) Интегрирани планове за действие за устойчиви и енергийно ефективни жилищни комплекси на местно/ регионално ниво</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обзор на дългосрочно развитие на пазари и оценяване на количествените и качествените нужди; • Оценяване на разполагаемите финансови ресурси; • Идентифициране на най-добрите практики за предоставяне на проектно финансиране и приспособяването им към местните условия; • Насърчаване на сътрудничеството между собствениците (например жилищни сдружения); • Засилване сътрудничеството между други ключови акционери (например снабдителните компании, финансовите институции); • Развитие на публично-частните партньорства; • Развитие на критерии за мониторинг на резултатите и тяхното приложение
Градски транспорт	<p>1) Интегриран общ транспорт в градските зони и предградията, като ж.п. връзки, Park & Ride съоръжения и пътнически терминали</p> <p>2) Sustainable urban mobility plans that cover urban and sub-urban areas looking at passenger and freight transport in an integrated way</p> <p>Планове за устойчива градска мобилност която покрива градските зони и предградията, разглеждайки цялостно пътищата и товарния транспорт</p> <p>3) Успешно координиране на политиката за мобилност с планирането на експлоатирането на земя и строителството в градските зони и предградията</p> <p>4) Използването на незамърсяващи превозни средства и алтернативни горива в градския транспорт</p>
Подобряване мониторинга на околната среда сигурност от и за регионите	<p>1) Интегриране на пространство и земя/ море базирано на гео-пространствени данни за разработването по поръчка на информационни системи в различни области:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ трансгранично пространствено планиране (за транспортна инфраструктура, туристическо развитие, мониторинг на земята); ✓ реакции при спешен случай (фокусирани върху често срещаните рискови зони като планинските региони, трансгранични реки и др.). <p>2) Развитие на иновативни фирми в индустриите за високотехнологични услуги и създаването на трансгранични геопространствени интероперативни решения.</p>

Тема 2: Подобряване знанието и иновативността за растеж

Подобряване на способностите на регионите за проучвания и нововъведения	<p>1) определяне на възможностите за развитието и използването на регионалния потенциал за RTD;</p> <p>2) интегриране на способности за проучвания и нововъведения в стратегиите за устойчиво развитие;</p> <p>3) Създаване на ефикасни регионални иновативни системи, основани на анализа на регионалните проучвателни способности, промишлената структура и тази на заетостта, човешките ресурси, инфраструктурата (вкл. виртуалното пространство), финансовия пазар, образованието и средствата за обучение, услугите за поддържането на бизнеса и иновациите и др.;</p> <p>4) поощряване на кълстерите за отлични постижения;</p>
---	---

	<p>5) Подобряване <i>достъпността</i> на регионалната RTD наличност за фирми, особено МСП;</p> <p>6) <i>насърчаване на развитието на ИКТ инфраструктурата</i> за повишаването на регионалните проучвателни способности и за благоприятстването на <i>сътрудничеството</i>.</p>
По-експедитивно доставяне на иновативните идеи до пазара	<p>1) Иновативни услуги за поддръжка на МСП, такива като състезания за търговска спекулация и тренировъчни семинари за иновативните МСП;</p> <p>2) Клъстери, мрежи, инкубатори и „живи” лаборатории, сближаващи университети, изследователски институции, предприятия и общности на крайния потребител на регионално и местно ниво;</p> <p>3) Поддръжка на иновативни новооткрити предприятия в сферата на интензивно-познавателните услуги.</p>

Тема 3: Териториалните измерения на Европейската Кохезионна политика

Управление на крайбрежните зони	<p>1) Приспособяване към климатичните промени и рискове</p> <p>2) Управление на границата суша-море и морските зони</p>
Постигане на устойчиво градско развитие	<p>1) Интегрирани планове за градско развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> • Интегрирани интервенции за подобряването на физическата среда и инфраструктурата на градските зони • Подобряване на социалното и образователното качество на урбанизираните територии • Мерки за увеличаване на заетостта, човешкия капитал, мобилността и свързаността на местните жители • Разработване на подходящи, интегрирани действия за развитието на специфични градски зони (напр. вътрешно-градски зони, исторически центрове, сглобяеми жилищни имения, урбанизирани зони с риск за бедност) <p>(2) Подобряване на екологичното качество и енергийната ефективност на/ в урбанизираните територии</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поддържане на енергийно-ефективни градски инфраструктури за намаляване консумирането на природни ресурси • Насърчаване на устойчивото използване на природните ресурси и щадящи околната среда материали за градското планиране и проектиране • Събуждане на съзнанието за подсилване на екологичните действия в западналите градски зони <p>(3) Добри местни, на различни правителствени нива и иновативно действащи методи за интегрирането на градското развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нови подходи и правителствени модели за координирането на секторни градски политики • Обучение относно инструментите за планиране и управление, осигуряващо действителни резултати • Обучение и квалификационни схеми за местните участници и политически акционерите за развитието и изпълнението на интегрирани планове за градско развитие • Действия за насърчаването на равни възможности в процесите на градско развитие • Подобряване на градската безопасност по отношение на природните и антропогенни рискове
Повторно	1) Най-добри практики за физическа рехабилитация на бивши

<p>използване на бивши промишлени територии и сметища</p>	<p><i>промишлени територии и подобряване атрактивността на градските зони</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Инструменти и технологии за оценяването на стойностната ефективност и обеззаразяване на бивши промишлени територии • Икономически и социални стимули за рехабилитация на бивши промишлени територии • Интегриране на проекти за възстановяване на бивши промишлени територии в градската среда. <p><i>(2) Координиране на политики за земенползване и финансиране от ЕС и избягване използването на зелени площи</i></p> <p><i>(3) Развитие на партньорства между засегнатите участници, включително общественото участие в рамките на интегрираните и кохерентните подходи за градското развитие (управление)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Съобщителни стратегии за рехабилитацията на бивши промишлени територии и повишаване съзнаването за необходимостта от тази рехабилитация и от нуждата от борба с изтощаването на зелените площи. • Инструменти за идентифицирането на бивши промишлени зони и приоритизирането на тяхната рехабилитация • Информационни и мониторингови системи <p><i>(4) Сметища, бунища и територии за струпването на минни отпадъци</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Инструменти и технологии за инвентаризации (идентификация и оценяване) на неконтролирани функциониращи бунища и закрити територии за струпване на отпадъци • Рехабилитация на такива територии
---	--

Източник: проект „Региони за икономическа промяна, обмен на добри практики между европейските региони”

Приложение 6. Списък с въпроси за оценяването на проектни предложения подавани към фондовете на ЕС в Испания

МЕСТНО И ГРАДСКО РАЗВИТИЕ

- Подобрява и поощрява ли обществения транспорт?
- Увеличава ли пешеходните зони на обществените улици?
- Предотвратява и избягва ли занемаряването на исторически градски центрове и стари квартали и допринася ли за възобновяването на деградирани градски зони?
- Избягва ли посягането върху плодородна селска земя?
- Насърчава ли природното и физическото взаимодействие между градската и селската околна среда чрез поддържането на плавни граници?
- Взима ли предвид социалните фактори за интегрирането на изолирани или деградирани райони?
- Насърчава ли рационалното и устойчивото използване на ресурси (води, енергия, земя)?
- Взема ли предвид проблемите на недостига и нередовността на водното снабдяване, засягащи определени региони и области?
- Съвместимо ли е земеползването с околната среда, с капацитета за поемане на засегнатата територия и с местните екологични условия и източници?
- Предоставя ли провизии, целящи елиминирането на най-сериозните екологични проблеми (транспорт, води, отпадъци, управление на отпадъчните води, пространство и др.)?
- Предоставя ли разнообразно предложение за туристите, която благоприятства подобреното потребление на ресурси (културни, природни и т.н.)?
- Насърчава ли разнообразното обучение на туристическия сектор, с цел да се подобри използването на наличните ресурси, като в същото време се поощряват нови източници?
- Допринася ли за развитието на екологичен туризъм и туризъм в селски и земеделски райони?
- Насърчава ли професионалното обучение в нови туристически дестинации с природен туризъм, селски туризъм и културен туризъм?

ТРАНСПОРТНИ И ЕНЕРГИЙНИ МРЕЖИ

Базови въпроси

- Благоприятства ли железопътния транспорт, морски транспорт на кратки разстояния или речен транспорт, с преимущество пред транспортирането на товари и пътници по пътища?
- Съкращава ли дистанции и намалява ли времето за пътуване?
- Има ли полезни ефекти върху териториалната интеграция и планиране?
- Насърчава ли транспортната интермодалност (разновидност) и модални разменни системи?

Ако проектът включва или засяга изграждането на пътища или автомагистрала:

- Облагодетелства ли маршрути, които използват установени комуникационни коридори отколкото, а не изискват разкриването на нови?
- Съдържат ли предложенията на проекта специфични изисквания, свързани със строителните планове по отношение на бунищата, заемните материали и места за изхвърляне на натрупани останки и тяхното интегриране в околната среда?
- Съдържат ли предложенията на проекта специфични изисквания, свързани със стабилизирането на диги/ насипи и покритието на растения?

- Съдържат ли предложенията на проекта специфични изисквания за избягването на нарастването на оттичащите се води и ерозията на по време на и след строителството?
- Съдържат ли предложенията на проекта специфични изисквания, свързани с контролирането на шума (преди всичко в участъците които пресичат населени райони), емисии от прах които се отразяват върху околната среда и качеството на водата?
- Включва ли анализ на въздействието на атмосферното и звуковото замърсяване върху урбанизираните и жилищните райони, училища, болници и т.н.?
- Има ли негативно въздействие трафикът породен от новия проект върху съществуващи или предвиждани инфраструктури на обществения транспорт?
- В случай на градски околоръстни шосета, дали е избегнато или минимизирано създаването на непреодолими бариери между градските и селските околности?

Ако проектът включва или засяга изграждането на инфраструктури за железопътен транспорт на кратки разстояния:

- Анализира ли проектът очакваните ползи във връзка със съкращаването на използвания частен транспорт?
- Предприети ли са мерки за съкращаването на замърсяването и шума в строителните и експлоатационните фази?

Ако проектът включва или засяга пристанищни работи или съоръжения:

- Като допълнение на задължителната оценка на въздействието върху околната среда, оценено ли е потенциалното въздействие на проекта върху съседни райони? (крайбрежна ерозия, промени в бреговата динамика)?
- Включва ли средствата представени в международните конвенции за събирането и разполагането на отпадъчни масла и твърди отпадъци?
- Предвидени ли са системи за пречистването на водната повърхност?
- Включва ли специфични инфраструктури които следват транспортната политика на ЕС, препоръчваща насърчаването на морски транспорт на кратки разстояния (каботаж) с цел да се компенсират нарастването на шосейния транспорт?
- Благоприятства ли пропускливостта и хармоничната интеграция между пристанищните съоръжения и градската околна среда?

Ако проектът включва или засяга летищни работи или съоръжения:

- Възприема ли смекчаващи мерки по отношение на звуковото и атмосферното замърсяване?
- Насърчава ли по интегриран начин различните видове транспорт и гарантира ли достъп до летището с обществен транспорт?
- Взети ли са предвид нуждите във връзка с управлението на отпадъците и манипулиране на отпадъчните води от летището?

Ако проектът включва или засяга други аспекти на транспорта:

- Гарантира ли предимството на обществения транспорт?
- Обхваща ли предмета на енергийната ефективност, достъпност и време за пътуване?

Ако е замислено проектът да е свързан с ЕНЕРГИЙНИЯ сектор:

- В предвидените маршрути за газови и енергийни тръбопроводи идентифицирани ли са чувствителните зони които изискват подробно оценяване?
- Насърчава ли възобновими енергии?

- Позволява и улеснява ли използването на по-малко замърсяващи енергии?
- Оптимизира ли енергийните инвестиции, имайки предвид екологичните и социалните изгоди?
- Съкращава ли зависимостта от външни енергийни източници?
- Поощрява ли енергийната ефективност?
- Насърчава ли използването на най-ефикасните достъпни горивни технологии?
- Благоприятства ли чистите технологии?
- Насърчава ли по-дълбокото съзнание на потребителите в програмите за пестене на енергия?

*Източник: Испанската мрежа на органите за опазване на околната среда. 2001 г.
Ръководни принципи за управляващите орган и органите на околната среда*

Приложение 7. Фундаментални принципи на устойчивото развитие

(1) Холистично виждане за обществото, околната среда и икономиката. Всяка една от дейностите на властите е подкрепена от едновременната загриженост за интересите на обществото, околната среда и икономиката. Трите сфери трябва да бъдат включени в проучването на настоящата ситуация, визията, целите и действието на плана. И трите са също така съхранени в инструментите за управление и оценяване и представени сред различните участници, или в управлението на проекта или в активния процес.

(2) Приспособен към месните обстоятелства, но също така обхващан и от глобалната визия. Процесът е пригоден към местните условия. Той взема предвид обстоятелствата на местната околна среда, социалните, икономическите и културните особености, като е съвместим с глобалната визията за устойчиво развитие. Във връзка с това, той се съгласува с глобалните проблематики.

(3) Дългосрочна визия. Процесът възприема дългосрочна перспектива. Властите създават визия за бъдещето положение, което трябва да бъде постигнато, органите по взимането на решенията притежават инструменти за стратегическо управление, които се използват и разпространяват извън границите на официалното им приложение, а планът за действие съдържа дългосрочни цели. Проблемите на днешния ден не се разрешават в ущърб на следващите поколения, а бъдещите проблеми са предвидени.

(4) Двигатели на процеса. В повечето случаи процесът на устойчиво развитие е мотивиран от определени фактори, които могат да бъдат използвани за постигането на добър ефект. Това може да се окаже особено критична ситуация за дадена община (престъпност, масово изселване на данъкоплатци, влошаване качеството на живот), основни пречки в обичайния политически процес или даже загуба на идентификация между хората и общината в която те живеят – всички проблеми, за които процеса на устойчиво развитие може да предостави подходящи ответни реакции. Въвеждането на инициативен консултантски процес (планиране, популяризиране на общината като място за бизнес развитие и т.н.) е сам по себе си еднакво ефективен двигател на процеса

(5) Политическа отговорност на властите. Политическата отговорност е важен стартов сигнал. Тя е основата за отстояването на волята на управляващите органи да предприемат такъв процес, предавайки свободно тази воля на обществото и позволявайки на всички да бъдат уверени, че неговата или нейната работа ще получи политическа подкрепа.

(6) Структуриране на процеса и отговорностите. Политиката на процеса е структурирана и планирана още отначало. Отговорностите са дефинирани и приети. Участниците са наясно със последователните етапи на процеса и целите.

(7) Оценка. Органите на управлението разглеждат критично икономическата, социалната и екологичната ситуация и анализират силните и слабите страни. Тази стъпка, например, може да възприеме формата на проверка за устойчивост, система от индикатори и/ или активно проучване.

(8) Цели. Участниците на властта определят целите за тяхното управленческо устойчиво развитие, в краткосрочен и дългосрочен план. Тези цели са съвместими с визията и фундаменталните принципи на управленческото устойчиво развитие. Те могат да бъдат използвани за да е сигурно, че участниците одобряват целите на процеса и след това да се провери, дали целите са постигнати или не, с идеята при необходимост да се предприемат неутрализиращи мерки.

(9) Политическо одобрение. Процесът и целите се одобряват на политическо равнище, като по този начин те се узаконяват. След това планираните мерки също се одобряват, както поради политически, така и поради бюджетни причини.

(10) Последователен план за действие. Процесът на устойчиво развитие включва конкретен план за действие. Тези мерки засилват устойчивостта на управляващите органи, спомагат за събуждането на съзнанието сред засегнатите участници и представляват

средства за придобиването на умения и познание, необходими за устойчивото развитие. Трябва да е сигурно, че планът за действие обхваща трите измерения на устойчивото развитие (социално, екологично и икономическо) и, че съдържа както краткосрочни, така и дългосрочни мерки за поддържането на движещата сила, като се цели постигането на вЕОбщо дългосрочно подобрене. Внимателно ще се определят целите на всяка една от мерките, ще се изяснят приоритетите и отговорностите и ще се определи бюджет и реалистична програма за изпълнение.

(11) Изпълнение. Планът за действие трябва да бъде нещо повече от документ. Той трябва да бъде задействан. Изпълнението трябва да бъде управлявано с висока степен на внимание и с определена степен на видимост, тъй като всяка реализирана мярка поражда мотивацията за последващи усилия.

(12) Контролиране/ оценяване. Система за контрол и оценяване трябва да бъде въведена с цел да се гарантира постоянното подобрене на процеса и контролирането на неговото качество. Необходимо е да се потвърди, че обявените цели са били постигнати навреме, и да се оцени как те са допринесли за управленческото устойчиво развитие. Комбинирайки резултатите от този анализ с осъвременените данни от доклада за състоянието (мониторинг), могат да бъдат определени неутрализиращи мерки и предприети нови инициативи.

(13) Мултидисциплинарни екипи. Различните проекти (процесът по само себе си или индивидуални мерки) са ръководени от мултидисциплинарни екипи, които предлагат знания с широк обхват, умения и познания които са както разнообразни, така и допълващи се. Членовете на екипите се избират така, че да отговарят на нуждите на проекта.

(14) Едновременен подход. Структурите и процесите са така организирани, че да предприемат едновременен и ефективен подход към проектите. Участници от различни агенции и департаменти работят съвместно без административни ограничения.

(15) Създаване на контакти между участниците. Процесът позволява обществените и частните участници да работят съвместно и местни хора, различни акционери и видове бизнес да бъдат активно въвлечени. Участниците се познават и могат да разработят съвместна мрежа в интерес на управляващите органи.

(16) Комуникация. Целите, прогресът, съдържанието и резултатите на процеса се съобщават на широка публика по начин, който е вЕОбщо достъпен. Различните участници на властта са запознати с процеса и с това, до колко е постигнат прогреса.

(17) Прозрачност. Процесът и проектите са ръководени по прозрачен начин, улесняващ автоматичния мониторинг и благоприятстващ атмосферата на доверие.

(18) Участие. Процесите на активност са насърчавани. Те могат да спомогнат за предвиждането на проблемите при изпълнението, да се използва знанието на населението относно местния контекст и да се въвлече обществото в реализирането на процеса. Въпреки това, тези процеси трябва да бъдат старателно подготвени и не трябва да бъдат създадени просто за да се плаща общественото мнение при идеята за участие. Участието се насърчава по отношение на процеса като цяло, особено по време на процеса на проверка и когато се определя визията или се разработва плана за действие.

(19) Усилване на съзнаването. Проектите които се разработват не са създадени единствено за да направят властите по-устойчиви, но също така главно да допринесат за събуждането на съзнанието сред различни участници на устойчивото развитие. Освен това, усилването на съзнанието е важен задължителен етап на процеса, с изглед на това да се мобилизират максимален брой участници.

(20) Насърчаване на ученето. Поуки се взимат от опитността, постигната по време на процеса или от свързани проекти и се споделя с различните обществени участници. Процесът служи за опитна основа и спомага за придобиването на устойчив светоглед чрез обмена на опит.

(21) Институционализиране на процеса. Процесът на устойчивото развитие е

институционализиран. Роли и отговорности са прикрепени към функции, отколкото само към отделни хора. Етапите на процеса са включени в ръководството на общината (като например, чрез включването на целите на процеса в законодателния дневен ред).

(22) Интегриране на принципите на устойчивото развитие в публичната дейност. Придобитият опит и инструменти и процесите, развити в рамките на процеса трябва да бъдат интегрирани с максимален ефект в ежедневното административно и политическо управление. Това осигурява максимално въздействие и обезпечава дългосрочно бъдеще за процеса, без значение от оформилите се тенденции или индивиди. Целите на устойчивото развитие се съхраняват в обществените политики и административни инструменти, такива като стратегически планове, закони, наредби и законодателния дневен ред.

(23) Подходящи инструменти. Инструментите, необходими за осъществяването на целите на устойчивото развитие се разработват и прилагат по ефективен и последователен начин. По-специално, това включва инструменти за мониторинг (системи от индикатори, проверки и т.н.), инструменти за стратегическо управление (индикатори за изпълнение и т.н.), инструменти за интегрирано управление (финанси, околна среда и общество) и инструменти за оценяване (оценка на проекта/ процеса и т.н.).

(24) Квалифицирани участници. Участниците са запознати с целите на устойчивото развитие и притежават уменията и познанията, които прилагат на практика в тяхната ежедневна работа. Съществуващото обучение предоставя форум за обмен на опит и развитие на основни знания и умения.

(25) Ясна организация. Процесът е ръководен от ясни структури и подробна организационна таблица. Нейните връзки с административната и политическата структура на властта са прецизно определени. Задачите и функциите са дефинирани независимо от индивидите, за да се осигури последователност.

(26) Успешно определени роли и отговорности. Всеки човек знае коя е неговата роля и кои са неговите отговорности и те са ясно свързани. Ролите и отговорностите са съгласувани с личните способности, както и с други функции, извършвани от всеки участник в общността. (политическа отговорност, лични интереси и т.н.)

(27) Политическа подкрепа. Политическата подкрепа е от съществено значение. Тя трябва да бъде потърсена във възможно най-ранния стадий на процеса, а след това внимателно да бъде поддържана. Мерките ще трябва да бъдат политически одобрени, а финансовите и човешките ресурси – разпределени. Политическите кръгове не трябва да възприемат процеса на устойчиво развитие като конкурентно усилие.

(28) Наличност на финансови и човешки ресурси. Въпреки, че част от процеса може понякога да бъде реализирана с помощта на външни ресурси (доброволна работа, засегнати специфични агенции и т.н.), въпреки всичко е задължително да се разполага с достатъчно финансови и човешки ресурси за координиране, планиране и контролиране. Мерките сами по себе си изискват ресурси – за изпълнение, комуникация и повишаване.

Приложение 8. Примерни индикатори за промени в климата възприети от международни организации

Сектор	Всички сектори
Индикатор	Общо количество на парникови газове
Дефиниция /вид	<p>This indicator shows trends in anthropogenic emissions of greenhouse gases (GHG). The indicator is based on the aggregated emissions of the ‘Kyoto basket’ (6 greenhouse gases weighted by their global warming potentials (GWP), in 1000 tonnes CO₂-equivalents) divided by the emissions in the base year:</p> <ul style="list-style-type: none"> • carbon dioxide (CO₂), • nitrous oxide (N₂O), • methane (CH₄), • hydrofluorocarbons (HFCs), • perfluorocarbons (PFCs) • sulphur hexafluoride (SF₆).
Единица за измерване	1000 tonnes CO ₂ -equivalents
Методология	<p>The basic data is annual greenhouse gas (GHG) emissions estimated and reported according to the revised 1996 Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) guidelines. By using global warming potential concept, all 6 GHGs can be summed up to a single number per year. The GWP relates to the ability of the different gases to contribute to global warming over a 100 year time horizon. GWPs are provided by the IPCC.</p>
Целесъобразност при взимане на политически решения	<p>This indicator is linked to many other socio-economic and environmental indicators, including GDP growth rate, energy consumption, environmental protection expenditures, and expenditures on air pollution abatement.</p>
Ограничения	<p>The indicator does not include ozone depleting substances with global warming properties covered by the Montreal Protocol (1997).</p> <p>Also, the indicator does not include the impact of land use changes and forestry. The removal of GHG from the atmosphere by different sinks (forestry, oceanic uptake) is one the most controversial issues in climate change studies. The missing carbon sink is as large as the oceanic uptake and the net emissions from changes in land use.</p> <p>This indicator shows the net amount of GHGs entering the atmosphere for each reporting country each year. It does not show how much the climate will be affected by the increased accumulation of GHGs or the consequent effect of climate change on countries. Data is available and reported mainly for developed countries and economies in transition.</p>
Източник	<ul style="list-style-type: none"> • Eurostat, Statistical Office of the European Communities,

	<ul style="list-style-type: none"> • Unit E3 Environment statistics • EEA • CSD
Наличност на дата от международни източници	EUROSTAT http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=STRIND_ENVIRO&depth=2 CSD. http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/isdms2001/isdms2001environmentalA.htm#emissions

Domain	Energy, Transport
Indicator	Global and European temperature
Definition/Type	The indicator shows trends in annual average global and European temperature and European winter/ summer temperatures (all compared with the 1961-1990 average). The units are degrees C and degrees C per decade.
Measurement unit	Degrees Celsius and degrees Celsius per decade
Methodology	<p>Four data sets on trends in global and European temperature have been used for this indicator:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Global average monthly and annual temperature from Climatic Research Unit (CRU) University of East Anglia, UK. The data set is a global average temperature increase, given per month for the period 1851-now. Reference period is 1961-1990 average. Unit is degrees Celsius. 2. European average annual and monthly temperature, is the European subset of Dataset 1 prepared by using the routine of the climate explorer of the Netherlands Meteorological Office KNMI (using a 35-70 N latitude and -15 - 65 East longitude grid). 3. Trends in annual, summer and winter temperature station data in Europe from European Climate Assessment (ECA) programme. The data set represents the decadal change in mean annual, summer and winter temperature at different meteorological stations across Europe. The time period is 1976-1999. 4. Trends in the frequency of summer days (>25 degrees C) and cold, and heat wave occurrence, based on station data in Europe from European Climate Assessment (ECA) programme. 5. Projected trends are based on 6 IPCC scenario's (Intermediate ACACIA scenario) and are available in IPCC WG2 report Climate change 2001 Impacts, adaptation and vulnerability, Cambridge University Press, Cambridge UK <p>Data are extracted from the programmes, and data sets 1 and 2 are used to illustrate global and European trend in temperature, respectively. Datasets 3 and 4 are used to illustrate temperature extremes: Cold and warm days are the 10th (= the average temperature of the 36 coldest days) and 90th percentile (=the warmest 36 days) of daily mean temperature, respectively. The index is expressed as anomalies relative to the climate normal average (i.e.1961-1990). More: http://themes.eea.europa.eu/IMS/IMS/ISpecs/ISpecification20041006175027/full_spec</p>
Policy relevance	Temperature is directly linked to climate change and is a state variable that changes in response to the pressures of global

	warming. Surface air temperature gives one of the clearest signals of climate change. The European Council proposed in its Sixth Environmental Action Programme (6EAP, 2002), reaffirmed by the Environment Council and the European Council of March 2005, that the global average temperature increase should be limited to not more than 2 degrees C above pre-industrial levels (about 1.3 degrees C above current global mean temperature).
Limits/ Uncertainty	There is a generally agreed methodology with low uncertainty. Data sets used for the indicator have been checked (by CRU, UK) and corrected for changing methodologies and location (rural in the past, now more urban). The uncertainty is larger for projected temperature changes, partly resulting from a lack of knowledge of parts of the climate system, including climate sensitivity (temperature rise that results from doubling CO ₂ -concentrations) and seasonal temperature variability.
Source	<ul style="list-style-type: none"> • Eurostat • EEA
Availability of data from international sources	Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-77-07-115/EN/KS-77-07-115-EN.PDF

Domain	All domains
Indicator	Projection of GHG emissions and removals
Definition/Type	This indicator illustrates the projected trends in anthropogenic greenhouse gas emissions in relation to the EU and Member State targets, using existing policies and measures and/or additional policies and/or use of Kyoto mechanisms. Greenhouse gas emissions are presented by type of gas and weighted by their global warming potentials.
Measurement unit	Million tonnes in CO ₂ -equivalent
Methodology	Projected progress calculates the gap between emission projections and the Kyoto target. Two types of projections are considered: (1) with existing measures projections and (2) with additional measures projections. In addition, for those Member States which provided the relevant information, the use of Kyoto Mechanisms is considered in the progress assessment. Further detail available in the report: "Analysis of greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2004" Chapter 4.
Policy relevance	It responds to the question of what is the progress in reducing GHG emissions towards the Kyoto Protocol targets in Europe, taking into account current domestic policies, measures and Kyoto mechanisms. What are the emissions changes by sector and what are the emissions changes by GHGs?
Source	EEA
Availability of data from international	EEA, http://themes.eea.europa.eu/IMS/IMS/ISpecs/ISpecification20041006175027/IAssessment1116322231704/view_content EEA, http://themes.eea.europa.eu/IMS/IMS/ISpecs/ISpecification20041007131701/full_spec

sources	
Domain	Climate, Soil, Agriculture
Indicator	Climate Quality Index
Definition/Type	Structural analysis 1961-1990. Climate data in DISMED will be based on the aridity index, which requires a harmonized way of computing evapotranspiration, that at present differs among countries. In this respect FMA will be in charge of defining the most suitable algorithm(s) concerning evapotranspiration and the correct time frame, which depends on the available data and on the methodological approach adopted
Methodology	Aridity Index = P (Yearly mean rainfall) / PET (Yearly mean potential evapotranspiration). Data spatialization procedures: Rainfall spatialization procedure: - Kriging interpolation Temperature spatialization procedure: - Multilinear regression using DEM, Latitude, Longitude and sea distance PET calibration procedure: - monthly calibration of Thornthwaite PET values with Penman-Monteith PET values : kriging interpolation of the ratio between the two estimated PET to obtain 12 correction grids
Source	EEA
Availability of data from international sources	http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice/metadetails.asp?id=612

Domain	Energy
Indicator	Energy dependency
Definition/Type	Energy dependency shows the extent to which an economy relies upon imports in order to meet its energy needs.
Measurement unit	Net imports divided by the sum of gross inland energy consumption plus bunkers
Policy relevance	The Green Paper on a European strategy for sustainable, competitive and secure energy (66) describes security of energy supply, together with sustainability and competitiveness, as the three main objectives for EU energy policy.
Source	Eurostat
Availability of data from international sources	Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-77-07-115/EN/KS-77-07-115-EN.PDF

Domain	Energy
Indicator	Combined heat and power
Definition/Type	This indicator is defined as the share of electricity from combined heat and power (CHP) generation as a percentage of gross electricity generation
Measurement unit	% of gross electricity generation
Policy relevance	Combined heat and power or cogeneration is a technology used to improve energy efficiency through the simultaneous generation of heat and power in the same process. Heat delivered from CHP plants may be used for process or space-heating purposes in any sector of economic activity including the residential sector. CHP thus reduces the need for additional fuel combustion for the generation of heat and avoids the associated environmental impacts, such as CO ₂ emissions.
Source	Eurostat
Availability of data from international sources	Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-77-07-115/EN/KS-77-07-115-EN.PDF

Domain	Energy efficiency
Indicator	Energy intensity
Definition/Type	The indicator measures energy consumption (gross inland consumption) per unit of GDP. It measures the energy consumption of an economy and its overall energy efficiency. The indicator gives a picture of the decoupling of energy use from GDP growth. Changes in the indicator reflect changes in energy efficiency and in the structure of the economy. The Gross Inland Consumption of Energy is calculated as the sum of the Gross Inland Consumption of the five types of energy: coal, electricity, oil, natural gas and renewable energy sources. In addition, each of these figures is calculated as an aggregation of different data on production, storage, trade (imports/exports) and consumption/use of energy.

Measurement unit	The Gross Inland consumption is measured in kgoe (kilogram of oil equivalent), while GDP is measure in 1000 EUR. The GDP figures are taken at constant prices to avoid the impact of the inflation, being the base year 1995 (ESA95). Finally, the energy intensity ratio is measured in kgoe/1000 EUR
Methodology	All necessary data is compiled through five annual Joint Questionnaires (one for each type of energy above-mentioned). These questionnaires are called « joint » because they are shared by Eurostat and the International Energy Agency (organisation that belongs to the OECD). This means that the methodology is completely harmonised for all EU and OECD countries, including the USA and Japan. For the EU-Member States, Candidate countries and EFTA countries the provision of data is based on a gentlemen's agreement.
Policy relevance	This indicator is of use in tracking progress towards a number of sustainable development objectives such as environmental protection, achieving the Kyoto commitments by reduction in greenhouse gas emissions and improvement of the environmental performance of processes.
Limits/Uncertainty	The relevance is restricted as GDP is calculated in Euro which affects comparability in particular with the US and Japan through exchange rate effects. Also, in some countries gains emissions were increasing despite gains in energy efficiency (OECD 2007).
Source	<ul style="list-style-type: none"> • Eurostat • DG Environment – 2006 Annual Environmental Policy Review
Availability of data from international sources	http://ec.europa.eu/environment/policyreview.htm

Domain	Energy
Indicator	Electricity produced from renewable energy sources
Definition/Type	<p>This indicator is the ratio between the electricity produced from renewable energy sources and the gross national electricity consumption calculated for a calendar year. It measures the contribution of electricity produced from renewable energy sources to the national electricity consumption.</p> <p>1. Renewable energy sources. They are defined as renewable non-fossil energy sources: wind, solar, geothermal, wave, tidal, hydropower, biomass, landfill gas, sewage treatment plant gas and biogases.</p> <p>2. Electricity produced from renewable energy sources. It comprises of the electricity generation from hydro plants (excluding pumping), wind, solar, geothermal and electricity from biomass/wastes. Biomass/wastes electricity comprises of electricity generated from wood/wood wastes and other solid wastes of renewable nature (straw, black liquor) burning, municipal solid waste incineration, biogas (incl. landfill, sewage, farm gas) and liquid biofuels.</p>

	3. Gross national electricity consumption. It comprises of the total gross national electricity generation from all fuels (including autoproduction), plus electricity imports, minus exports.
Measurement unit	%
Methodology	Data is compiled through annual Joint Questionnaires (one for electricity and another one for renewable energy sources). These questionnaires are called " joint " because they are shared by Eurostat and the International Energy Agency (IEA, part of the OECD). The methodology is fully harmonised between both organisations.
Policy relevance	This indicator is relevant to the reduction of CO2 emissions (Kyoto engagements/environmental policies) and may also contribute to secure energy supply for electricity generation.
Limits/Uncertainty	Energy use from non-renewable sources can have a damaging effect on the environment and on the sustainability of economic growth so it needs to be taken into account in policy-making.
Source	Eurostat International Energy Agency
Availability of data from international sources	EUROSTAT. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=STRIND_ENVIRO&depth=2

Domain	Energy
Indicator	Energy production or savings and installed capacities.
Definition/Type	Project level
Methodology	These data are usually available from GEF project reports, published government data, or published industry or market reports (low cost). For some project clusters, data may need to be obtained from local unpublished sources or industry observers (medium cost). Energy savings figures will be readily available for direct project outputs (low cost) but may not be available at all on a national or industry wide basis (high cost), or may require limited sampling of installations in the field (medium cost). Energy savings from utility demand-side management (DSM) projects using national electric power utilities should be readily available (low cost). Energy savings figures will generally be unavailable at the international level.
Source	GEF
Availability of data from international sources	http://www.undp.org/gef/undp-gef_monitoring_evaluation/sub_undp-gef_monitoring_evaluation_documents/Climate%20Change%20Indicators.pdf

Domain	Energy / Climate
--------	------------------

Indicator	Financing availability and mechanisms
Definition/Type	Program level indicator, which shows the number of financing programs and mechanisms dedicated to target measures, should be available from government and donor agencies (low cost).
Measurement unit	EUR
Methodology	Surveys of commercial banks as to their lending patterns, interest rates, and views of specific technologies, as well as industry views on the availability of financing would require much greater resources (medium to high cost), as well as governmental funding schemes, flexible mechanisms of the Kyoto protocol on emissions outside the national territory, structural funds, etc.
Source	GEF
Availability of data from international sources	GEF, http://www.gefweb.org/interior_right.aspx?id=234

Domain	Economy
Indicator	№ of companies supported to install renewable energy technologies
Definition/Type	This involves a grant or some other form of material assistance provided by the governmental program / private donor for the installation of a system or part of a system of renewable energy technology, e.g. solar power, wind or water power, wood burning from renewable sources like biomass; energy from waste or landfill gas.
Measurement unit	№
Methodology	The governmental authorities / private donors should provide information on the number of companies receiving grant aid or some other form of assistance that has led them to install this technology.
Policy relevance	Program level indicators
Source	GRDP
Availability of data from international sources	http://www.environment-agency.gov.uk/grdp/1393647/?lang= e

Domain	Economy
Indicator	№ of SMEs involved in energy efficiency/renewable Energy
Definition/Type	‘Involved in’ refers to SMEs either actually having an up and running scheme or being engaged in the process of review or the preparation of an action plan which would lead to a more efficient use of energy, the installation of a renewable energy power source (see above) for all or part of their operation, etc. For these purposes involvement with renewable energy can include taking their energy from a power company which supplies this source of energy.

Measurement unit	№
Methodology	Governmental authorities / private donors should provide information on number of SMEs actively involved in these programmes, what the scheme is and, where applicable, details of any reduction in energy or waste costs, or proportion of energy from renewable sources
Policy relevance	Program level indicator
Source	GRDP
Availability of data from international sources	http://www.environment-agency.gov.uk/grdp/1393647/?lang=_e

Domain	Economy
Indicator	№ of SMEs developing environmental products
Definition/Type	Environmental products are any kind of energy saving products / services and renewables, i.e. insulation and solar panels
Measurement unit	№
Methodology	Governmental authorities / private entities should report on number of new or redeveloped (e.g. projects marketed more effectively) products developed, resulting in improved environmental performance
Source	GRDP
Availability of data from international sources	http://www.environment-agency.gov.uk/grdp/1393647/?lang=_e

Domain	Institutional
Indicator	Implementation of Framework Convention on Climate Change
Definition/Type	The existence of legislation for the implementation, at the national level, of international agreements related to sustainable development.
Measurement unit	The relationship between laws, policies and other instruments and obligations assumed under the UN Framework Convention on Climate Change and the Kyoto Protocol
Methodology	Implementation is the application of global agreements at the national level through various general and specific measures, including national programs (policies, plans, voluntary agreements with industry, capacity building, etc.), legislation (including laws, decrees, regulations, ordinances, orders, or any other legally-binding measure), financial measures, and institutional arrangements.
Policy relevance	This indicator signifies initial government action to effectively implement ratified international agreements related to sustainable development. Determine the existence of national legislation for the implementation of ratified international agreements. Express the indicator as a ratio between agreements legislated for and agreements ratified.
Limits/Uncertainty	The content of national legislation for the implementation of international agreements can vary from general provisions to

	specific regulatory requirements. The more detailed the provisions, the greater the likelihood that the agreement will be fully implemented. However, the existence of legislation does not necessarily imply effective implementation or compliance. The indicator is not very suitable for showing meaningful trends.
Source	UNCSD
Availability of data from international sources	http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/isdms2001/isd-ms2001institutional.htm#agreements

Приложение 9. Примерни индикатори за опазване на биоразнообразието възприети от международни организации

Domain	Ecosystems
Indicator	Area of Selected Key Ecosystems.
Definition/Type	This indicator will use trends in the extant area of identified key ecosystems to assess the relative effectiveness of measures for conserving biodiversity at ecosystem level and as a tool to estimate the need for specific conservation measures to maintain the biological diversity in a country or region.
Measurement unit	Area (km ² or ha) of selected ecosystem types.
Methodology	<p>Ecosystem area will normally be derived from mapped data on land cover. This is most efficiently done using data in electronic form and Geographic Information System (GIS) software. Increasingly, land cover maps are derived from remotely sensed data, these will be combined with biological and other ancillary information to produce ecosystem maps. In some cases, retrospective information may be obtained from historical data sets to provide context and longer-term trends. The greatest difficulty is in arriving at an agreed ecosystem classification that is compatible with the available data. It is also fundamental to ensure consistency of the classification and the method of measurement, including considerations of spatial scale and resolution, over time.</p> <p>How and whether data on different ecosystems should be combined into a single indicator has yet to be determined. It is possible that trends in ecosystem area may be combined in ways that are analogous to the approaches used for species population trends.</p>
Policy relevance	<p>The indicator has the potential to illustrate the effectiveness of national measures designed to conserve biological diversity and ensure its use is sustainable, including the measures implemented in fulfillment of obligations accepted under the Convention on Biological Diversity (CBD).</p> <p>This indicator is relevant to many other global agreements for which the maintenance of biological diversity is important, including: Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn); Convention on International Trade in Endangered Species (CITES); United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOSS); Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar); Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention).</p> <p>Related regional conventions and agreements include: Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Berne); Program for the Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF); Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR).</p>
Limits/Uncertainty	Application of this indicator is constrained by several factors, but these can mostly be overcome if resources and personnel are available. The main factor preventing the immediate and widespread application of this indicator is the scarcity of suitable time-

	<p>series of land cover data. The reliability of evaluating the extent and uniqueness of ecosystem depends on the detail, quality and compatibility of ecosystem classification applied across continuous terrestrial and marine areas.</p> <p>Ecosystem diversity distribution has not been mapped at an appropriate scale for many areas of high biological diversity. A structured monitoring framework using standardized classification procedures would provide one solution to this problem, but might well not meet the full range of needs for this type of data.</p> <p>The indicator fails to account for variation in ecosystem status other than extent. Perturbations that do not affect total area will not be recognized through monitoring this indicator, nor will it be possible to anticipate likely future trends in ecosystem status through this indicator alone. Measures of ecosystem condition and protection status are needed to answer this deficiency.</p>
Source	UNCSD 2001
Availability of data from international sources	UNEP-WCMC (http://www.unep-wcmc.org). Land cover data are available from Eros Data Centre (http://edcdaac.usgs.gov/glcc/glcc.html) and from the CORINE programme (see http://www.satellus.se).

Domain	Ecosystems
Indicator	Cumulated area of nationally designated areas over time
Definition/Type	All lands and marine territories (disaggregated) under conservation designation of any sort.
Measurement unit	Area (km ² , ha)
Policy relevance	European policies and initiatives such as the NATURA 2000 Network, the Birds, and the Habitats Directives comprise a series of elements all aimed at achieving biodiversity conservation through land protection. Monitoring trends in area under conservation designation provides a relevant general indicator for biodiversity conservation trends.
Limits/Uncertainty	<p>This indicator does not specify the quality of the ecosystems under designated area status, nor does it measure the effects of management activities. As the ecological value of lands and marine areas varies widely, this indicator is more useful in combination with other indicators, such as the key ecosystems indicator. Some lands may be set aside for intensive management activities, such as timber felling, thereby significantly reducing their value as reserves for biodiversity.</p> <p>This indicator may be relevant to many other global agreements for which the maintenance of biological diversity is important, including: Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn); Convention on International Trade in Endangered Species (CITES); United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOSS); Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar); Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention).</p> <p>Related regional conventions and agreements include: Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Berne); Program for the Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF); Convention on the Conservation of</p>

	Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR).
Source	EEA
Availability of data from international sources	EEA, Nationally Designated Areas (CDDA, dec 2004), http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice/metadetails.asp?id=1017 ; European Commission, http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

Domain	Ecosystems
Indicator	Cumulative surface area of sites designated for the Habitats Directive over time
Measurement unit	Area (km ² , ha)
Policy relevance	<p>Meets the objectives and legal requirements of the Habitats Directive and other EC conservation requirements.</p> <p>This indicator may be relevant to many other global agreements for which the maintenance of biological diversity is important, including: Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn); Convention on International Trade in Endangered Species (CITES); United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS); Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar); Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention).</p> <p>Related regional conventions and agreements include: Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Berne); Program for the Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF); Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR).</p>
Limits/Uncertainty	The quality of the areas designated for conservation under the directive is not directly measurable using this indicator, although lands set aside to meet the requirements of the Habitats Directive can be presumed to be of conservation value.
Source	EEA
Availability of data from international sources	EEA, Nationally Designated Areas (CDDA, dec 2004), http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice/metadetails.asp?id=1017

Domain	Ecosystems
Indicator	Cumulative surface area of sites designated for the Birds Directive over time
Measurement unit	Area (km ² , ha)
Policy relevance	<p>Meets the objectives and legal requirements of the Birds Directive and other EC conservation standards.</p> <p>This indicator may be relevant to many other global agreements for which the maintenance of biological diversity is important,</p>

	<p>including: Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn); Convention on International Trade in Endangered Species (CITES); United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOSS); Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar); Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention).</p> <p>Related regional conventions and agreements include: Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Berne); Program for the Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF); Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR).</p>
Limits/Uncertainty	The quality of the areas designated for conservation under the directive is not directly measurable using this indicator but areas set aside to meet the requirements of the Birds Directive may be presumed to have conservation value.
Source	EEA
Availability of data from international sources	Pan European Common Bird Monitoring Project, http://www.ebcc.info/pecbm.html

Domain	Species
Indicator	Trends in selected bird and butterfly species
Definition/Type	This indicator measures the abundance of selected species of birds over time.
Measurement unit	Number of birds of particular species counted in a given period of time at a given period of year over a given space. E.g., in Bulgaria the measurement unit used is transect routes in summer on random 1-km squares (n = 130 in 2005).
Methodology	<p>A selection of common farmland and woodland bird species should be assessed by national monitoring schemes.</p> <p>These birds all use these specific habitats during their breeding season and also have a large range across Europe. National monitoring coordinators provide their own assessment - proportion of a species' national population breeding in a given habitat type in four categories (less than 25%, 25 to 50%, 50 to 75%, more than 75%).</p>
Policy relevance	Many species of birds are highly sensitive to land use changes, loss of forest cover, and changes in forest structure and composition, thereby serving as overall indicators of ecosystem health and trends in biodiversity.
Limits/Uncertainty	Lack of time series data. Some states such as Britain have high quality time series data going back many decades, while others such as Bulgaria have only begun to systematically track the abundance of selected bird species in the recent past.
Source	EEA
Availability of data from international sources	Pan-European Common Bird Monitoring project (EBCC, BirdLife Int, RSPB), Dutch Butterfly Conservation, Royal Society for the Protection of Birds

Domain	Species
Indicator	Trends in selected mammal species
Definition/Type	Trend in abundance per habitat area
Measurement unit	Number of individuals, breeding pairs, or other relevant units
Methodology	Wildlife biologists measure the abundance of particular species using various methodologies, including aerial sightings, monitoring of particular herds or breeding pairs of mammalian species. Often monitoring activities are tied to species action plans for those species threatened with extinction
Policy relevance	Up to one in six of all European species of mammals are now threatened with extinction according to the most recent comprehensive review by the IUCN.
Limits/Uncertainty	Lack of time series data. In addition, it is notoriously difficult to establish the population sizes of some species of animals, and estimates made by wildlife biologists can have a very wide range of possible error.
Source	Adapted from EEA
Availability of data from international sources	Large Carnivore Initiative, Europe Large Herbivore Foundation

Domain	Institutional
Indicator	Number of protected areas out of total with a management plan
Definition/Type	The existence of management plans for individual designated areas.
Measurement unit	Number
Methodology	Collection of data from all relevant governmental organizations and units by a central unit, usually within the Ministry of Environment.
Policy relevance	Lands set aside for conservation but lacking management plans may fail over time to deliver the conservation benefits needed to meet legal objectives. Management planning is an imperfect but necessary instrument needed to meet conservation objectives in designated areas.
Limits/Uncertainty	Management plans alone are insufficient to produce desired results. Moreover, the simple existence of a management plan does not give any indications of its quality. The capacity to implement them also depends upon the commitment of financial resources and the availability of well trained personnel.
Source	Convention on Biological Diversity
Availability of data from international sources	NA

Domain	Institutional
Indicator	Expenditures on land and marine conservation per unit of designated area

Definition/Type	Amount of money spent on management of conservation lands over time, per unit of land area
Measurement unit	Euro per ha or km ²
Methodology	Division of all funds allocated for management of designated areas by total area of land under designated status
Policy relevance	Expenditures on conservation activities indicates both the commitment of states to meet biodiversity objectives as well as their capacity to do so. Capacity is built only slowly over time, and is comprised of more than financial commitments, but financial commitments form a part of the core of capacity building in this area.
Limits/Uncertainty	Management activities cover a wide variety of activities, not all of them directly beneficial to biodiversity conservation. Management activities can even include activities harmful to conservation, such as unsustainable timber harvesting and building recreational facilities that have a negative impact on wildlife. However, expenditures do provide a reliable indicator of a state's capacity to meet objectives set out in management plans for conservation lands.
Source	Adapted from the Convention on Biological Diversity
Availability of data from international sources	NA

Приложение 10. Примерни индикатори за борба с опустиняването и ерозията на почвите възприети от международни организации

Domain	Agriculture
Indicator	Arable and Permanent Crop Land Area
Definition	Arable and permanent crop land is the total of “arable land” and “land under permanent crops”. Arable land is the land under temporary crops, temporary meadows for mowing or pasture, land under market and kitchen gardens and land temporarily fallow (for less than five years); and land under permanent crops is the land cultivated with crops that occupy the land for long periods and need not be replanted after each harvest
Measurement unit	1000 ha.
Policy relevance	This indicator shows the amount of land available for agricultural production and, <i>inter alia</i> , the cropland area available for food production. The data when related to other variables such as population, total land area, gross cropped area, fertilizer use, pesticides use, etc., can also be used to study agricultural practices of the country. In order to be useful, it must be available as a time series. Changes in the indicator value over time or between various components may show increased or decreased pressure on agricultural land. This indicator is of value to land planning decision making.
Methodology	The indicator is connected to the use of land for agricultural activity and is historically based on point estimates derived from data collected in periodic agricultural censuses and surveys.
Limits/Uncertainty	This indicator does not reveal anything about increased productivity of agricultural land, or of the spatial variation in land quality.
Source	UNCSD.2001
Availability of data from international sources	FAO Statistical Databases. http://apps.fao.org/

Domain	Agriculture
Indicator	Use of fertilizers
Definition/Type	Extent of fertilizer use in agriculture per unit of agricultural land area.
Measurement unit	kg/ha.
Policy relevance	The purpose of this indicator is to measure the intensity of fertilizer use in agriculture (crop husbandry). Extensive fertilizer use is linked to eutrophication of water bodies, soil acidification, and potential of contamination of water supply with nitrates. The actual environmental effects will depend on pollution abatement practices, soil and plant types, and meteorological conditions.

Methodology	Data on the quantities of fertilizers used are converted into the three basic nutrient components and aggregated. The three components are nitrogen (N), phosphorous (P205), and potassium (K20). Factors for chemical breakdown are standardized. Data on fertilizers are compiled from industry sources and non-traditional sources. Data for developing countries generally refer to domestic disappearance based on imported products.
Limits/Uncertainty	Environmental impacts caused by leaching and volatilization of fertilizer nutrients depend not only on the quantity applied, but also on the condition of the agro-ecosystem, cropping patterns, and on farm management practices. In addition, this indicator does not include organic fertilizer from manure and crop residues, or the application of fertilizers to grasslands. The indicator assumes even distribution of fertilizer on the land.
Source	UNCSD.2001
Availability of data from international sources	FAO Statistical Databases. http://apps.fao.org/ International Fertilizer Association. http://www.fertilizer.org/

Domain	Agriculture
Indicator	Use of Agricultural Pesticides
Definition	Use of pesticides per unit of agricultural land area.
Measurement unit	Pesticide use in metric tons of active ingredients per 10 km ² of agricultural land.
Policy relevance	The challenge for agriculture is to increase food production in a sustainable way. One important aspect of this challenge is the use of agricultural pesticides which add persistent organic chemicals to ecosystems. Pesticides can be persistent, mobile, and toxic in soil, water, and air; and can have impact on humans and wildlife through the food chain. They tend to accumulate in the soil and in biota, and residues may reach surface and groundwater through leaching.
Methodology	Data on pesticide use are usually derived from sales or “domestic disappearance” and expressed as active ingredients. Agricultural area data are widely available. Interpretation will benefit from information on types of active ingredients in use, seasonal doses, rate of application, and variability on use for different crops and regions.
Limits/Uncertainty	This indicator provides an aggregation, which ignores toxicity, mobility, and level of persistence; and spatial and application variances. It does not consider the use of pesticides outside of agriculture, which can be significant in developed countries. Data omissions and errors often occur during the transfer of the primary data to statistical authorities.
Source	UNCSD.2001
Availability of data from international sources	Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). http://www.fao.org/ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). http://www.oecd.org/ European Union Eurostat. http://europa.eu.int/comm/eurostat/ Landell-Mills. http://www.landell-mills.com/

Domain	Forests
Indicator	Forest Area as a Percent of Land Area.
Definition/	The amount of natural and plantation forest area tracked over time.
Measurement unit	%
Policy relevance	Forests provide many significant resources and functions including wood products and non-wood products: recreational opportunities, habitat for wildlife, water and soil conservation, and a filter for pollutants. They support employment and traditional uses, and biodiversity. There is general concern over human impact on forest health, and the natural processes of forest growth and regeneration. Combating deforestation to maintain the production of wood and non-wood products and to preserve soils, water, air and biological diversity is explicitly considered in Agenda 21.
Methodology	The measurement methods for forest area can be contained in national forest inventories, and obtained by sampling ground surveys, cadastral surveys, remote sensing, or a combination of these. The forest area is calculated as the sum of plantations and natural forest areas with tree crown cover equal or more than ten percent.
Limits/Uncertainty	The area figure does not give any indication of the quality of the forest, its ecosystem context, nor forest values or practices. The indicator does not provide information on the degradation of the forest resources in a country. The total forest area in a country might remain unchanged, but the quality of the forest can become degraded.
Source	UNCSD.2001
Availability of data from international sources	International data provided by other institutions, for example World Resources Institute, are mostly based on the FAO Forest Resources Assessment information and data. http://www.wri.org/ FAO Statistical Databases. http://apps.fao.org The FAO Forestry Department Information Note on <i>Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management</i> . http://www.fao.org/forestry/FODA/infonote/infonote-e.stm The International Tropical Timber Organization (ITTO). http://www.itto.or.jp/ The United Nations Environment Programme (UNEP). http://www.unep.org/

Domain	Forestry
Indicator	Wood Harvesting Intensity
Definition	The indicator compares the total forest fellings as a percentage of the net annual increment.
Measurement unit	%
Policy relevance	The indicator aims at assessing whether forests are being used within the limits of their actual productivity. If the ratio is smaller or equal to one, it means that the country is harvesting less, or equal, to the annual forest increment. This represents the <i>sustained yield principle</i> . If the ratio is more than one, a country is over-harvesting its wood, or other specific forest resource.
Methodology	The enumerator is the total annual roundwood production. The denominator is the total annual productive forest

	increment. An adequate time series is required to show meaningful trends.
Limits/Uncertainty	Harvesting intensity gives us an indication of the degree of tree cover reduction at a given time, but does not refer to what will happen to the forest after it has been “intensely harvested”. This indicator should be interpreted over the longer term. In given cases, the annual roundwood production might exceed the forest increment for market reasons, age structure of forests, or other reasons for a few years without being an indication for unsustainable management.
Source	UNCSD. 2001
Availability of data from international sources	FAO Statistical Databases. http://apps.fao.org The International Tropical Timber Organization (ITTO). http://www.itto.or.jp/

Domain	Land degradation
Indicator	Land Affected by Desertification
Definition	This is a measure of the amount of land affected by desertification and its proportion of national territory.
Measurement unit	Area (Km ²) and % of land area affected
Policy relevance	The indicator should be a mechanism for determining the importance of this issue at the national level. Trend data over time can indicate success of response mechanisms. For dryland areas, desertification is a central problem in sustainable development. While many dryland ecosystems have generally low levels of absolute productivity, maintenance of that productivity is critical to the present and future livelihood of many hundreds of millions of people. Combating desertification is the core of sustainable development for large areas of the world. Severe degradation is a major impedent to sustainable development; moderate or slight degradation is also a significant barrier.
Methodology	<p>Measurement for this indicator initially requires an assessment of the extent of land degradation throughout the arid, semi-arid, and dry sub-humid zones of the nation. This is best done by a combination of previous assessments represented in map form, carried out by the United Nations Environment Programme (UNEP) with the United Nations Office to Combat Desertification and Drought (UNSO), and the Food and Agricultural Organization (FAO); and updates from a combination of remote sensing and local knowledge.</p> <p>The creation of an index that combines degrees of severity will require the following measures:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Area subjected to severe land degradation xKm² (severe here includes both the severe and very severe categories of UNEP. (ii) Area subjected to moderate land degradation yKm². (iii) Area subjected to slight land degradation = zKm². (iv) National area (excluding surface water bodies) nKm². (v) National area of drylands (vulnerable to desertification, assuming that all drylands are potentially vulnerable to desertification. Hyper-arid lands are excluded), consisting of arid, semi-arid, and dry subhumid land = dKm². <p>From the above measurements, the following sets of numbers can be derived:</p>

Indicator computations:

a. National area affected by desertification

$$= x + y + z \text{ Km}^2$$

b. Percent of national area affected by desertification

$$= \frac{x + y + z}{n} \times 100$$

c. Percentages of national area affected by severe, moderate and slight desertification respectively can be calculated in the same way.

d. Percent of national drylands affected by desertification

$$= \frac{x + y + z}{d} \times 100$$

e. National area not affected by desertification

$$= n - (x + y + z) \text{ Km}^2$$

f. National dryland area not affected by desertification

$$= d - (x + y + z) \text{ Km}^2$$

Trends can be determined by comparing results computed for a sequence of years (for example, every five years).

A useful extension of the indicator would be for countries to report dryland areas (d) as a percentage of all agriculturally productive areas (e=n-hyper arid land) to give an indication of the overall vulnerability of the country to desertification.

While it is based on a combination of analytical and subjective assessment, if these are done systematically on an annual basis, a sound database can be developed. Given the importance of determining the extent and severity of desertification to the index, it may be that a periodic special survey using remote sensing and ground assessment may be important, though this may only be technically feasible for some countries.